

Organ	Kollektivtrafiknämnden
Plats	Kollektivtrafikmyndigheten, Ängsgårdsgatan 12, Västerås
Tidpunkt	Torsdagen den 16 februari 2023
Ledamöter	Jenny Landernäs (M), Ordförande Tommy Emterby (KD), 1:e vice ordförande, deltar på distans Sven Fallgren (SD) Joakim Öryd (SD) Marino Wallsten (S), 2:e vice ordförande Alexandra Mentzas (S), ersätter Daniel Pettersson (S), deltar på distans Pratima Åslund (V)
Ersättare	Yrjö Björkqvist (M), deltar på distans Liane Blom (L), deltar på distans Suzana Kim Jessen (SD) Anders Johannesson (C)
Övriga	Arne Andersson, förvaltningsdirektör Mohammad Sabet, verksamhetschef Christina Winnieson, ekonomichef Elin Hellström, mötessekreterare Maja Rapp, VD Tåg i Bergslagen AB, del av § 15

§ 10 Fastställande av föredragningslista

Beslut

1. Den preliminära föredragningslistan fastställs.

§ 11 Föregående protokoll

Anmäls att kollektivtrafiknämndens protokoll från sammanträdet 2023-01-18 justerats i föreskriven ordning.

§ 12 Justering

Beslut

1. Sven Fallgren utses att jämte ordföranden justera dagens protokoll.

§ 13 Nästa sammanträde

Beslut

1. Nästa sammanträde ska äga rum torsdagen den 30 mars 2023 kl 09.00.

§ 14 Delegationsbeslut och anmälningsärenden

KTM230011

Protokoll över beslut enligt delegation, beslut om färdtjänsttillstånd november-december 2022 samt januari 2023.

Beslut

1. Delegationsbeslut läggs till handlingarna.

§ 15 Muntlig information

- Utbildningsdagar 22–23 februari 2023

Arne Andersson hälsar nämnden välkommen till kommande utbildningsdagar.

- ÅVS Finnslätten, Åtgärdsvalstudie

Arne Andersson informerar om det digitala mötet mellan kollektivtrafiknämnden, regionala utvecklingsnämnden samt regionstyrelsen och Trafikverket som ägde rum för en vecka sedan. Trafikverket genomför en åtgärdsvalsstudie, ÅVS.

Åtgärdsvalsstudien tar sin utgångspunkt i att undersöka vilka behov och brister som finns i infrastrukturen på Finnslätten idag. Under mötet berättade Trafikverket om processen.

Tågstopp, bussprioriterade körfält och andra tänkbara lösningar på Finnslätten diskuteras.

- Organisationsjustering och arbetsformer

Arne Andersson informerar om att förvaltningen gör en organisationsöversyn samt jobbar vidare med byte av lokaler. Medarbetare och facket är involverat. Ledar- och medarbetarskap är i fokus.

Ett stort arbete läggs på att bygga upp kundservice för Tåg i Bergslagen med start när det nya avtalet träder i kraft.

- Kommunernas beslut om planeringsprinciper

Under 2022 har förslag på förändrade principer för planering och finansiering av länets kollektivtrafik arbetats fram. Förslag till nya principer har skickats ut till kommunerna för hantering. Arne Andersson berättar att dialog har förts på länsdelssamråden samt enskilt med fler kommuner. I dagsläget har ett antal kommuner fattat beslut medan andra kommer att göra det i närtid.

- Rambudgetprocessen

Förvaltningen har under hösten besökt kommunerna som en del i processen.

Rambudgetprocessen kommer att beröras ytterligare under nämndens kommande temadag.

- Säkerhet och trygghet, arbete med Svealandstrafiken

Det pågår ett arbete för att höja säkerheten och tryggheten i kollektivtrafiken. Arne Andersson informerar om arbetet som görs tillsammans med Svealandstrafiken. Ärendet kommer att beröras ytterligare under nämndens kommande temadag.

Nämnden diskuterar tryggheten i samt till och från kollektivtrafiken.

- Ny depå Västerås

Arne Andersson redogör för hur arbetet med ny bussdepå fortlöper. Projektet drivs vidare av en arbetsgrupp. Det pågår en dialog mellan Region Västmanland och Västerås stad.

Nämnden diskuterar finansiering och ägande av depån samt lyfter att det är begränsat med tid till dess att ny depå måste vara på plats.

- Tågfrågor Mälardalstrafik

Arne Andersson berättar att modellen för kostnads- och intäktsfördelning har fungerat mycket väl. Arbete med att hitta en modell för att kompensera reducerad UVEN-trafik pågår.

MTR saknar fortsatt lokförare samt ombordpersonal och trafiken är fortsatt reducerad. Arne Andersson informerar om att den reducerade trafiken ändå går bra och att läget nu är bättre för kunderna. Slutligen lyfter Arne Andersson att planerade fordonsunderhåll drar ut på tiden på grund av bristande kapacitet.

Nämnden diskuterar bristen på lokförare och ombordpersonal samt underhållsbristen.

- Maja Rapp VD Tåg i Bergslagen AB

Maja Rapp, Tåg i Bergslagens VD, inleder med att presentera sig samt organisationen. Maja Rapp informerar om resandet, ägarskap samt kommande styrelsesammansättning för Tåg i Bergslagen och utveckling av organisationen 2023–2024. Vidare redogör Maja Rapp för utgående avtal med SJ som operatör samt den senast tidens bristande leverans av trafik. Maja Rapp presenterar statistik avseende bland annat avgångspunktlighet, regularitet för Bergslagspendeln samt leveranstider för buss vid utebliven trafik. Från och med den 10 december 2023 är VR ny operatör. Avslutningsvis presenteras Tåg i Bergslagens övergripande och strategiska mål samt tidplanen för arbetet med ny affärsmodell och de nya fordonen som sätts i trafik inom kort.

Nämnden diskuterar utbildning av nya lokförare, problem med utebliven trafik samt attraktiviteten i tågtrafiken.

Beslut

1. Informationen noteras.

§ 16 Årsredovisning för Kollektivtrafikförvaltningen 2022

KTM220060

Christina Winnieson presenterar förvaltningens årsredovisning för 2022. Det ekonomiska resultatet för 2022 uppgår till + 29 miljoner kronor. Resultatet beror främst på minskade kostnader för tåg på grund av inställda turer.

Christina Winnieson lyfter att flera projekt har påbörjats under året samt att resandet inom både den allmänna och särskilda kollektivtrafiken har ökat. Positivt är också att marknadsandelen ökat från 9 % föregående år till 15 %.

Vidare redogör Christina Winnieson för genomförda åtgärder enligt förvaltningsplanen samt presenterar utfall för målområden. Avslutningsvis redovisas sjukfrånvaron för kollektivtrafikförvaltningen. Sjukfrånvaron har de senaste åren minskat men ökade år 2022. Under kommande utbildningsdagar kommer nämnden informeras om hur förvaltningen arbetar med arbetsmiljö och sjukfrånvaro.

Beslut

1. Kollektivtrafikförvaltningens årsredovisning 2022 godkänns.

§ 17 Bergslagstaxa

KTM230014

Detta ärende redogör för förslag till övergripande resevillkor, produkter och priser samt ett antal övriga förutsättningar exempelvis hantering av prisjustering, kampanjer och ombordförsäljning i enlighet med bilaga 3 (PM Bergslagstaxan Priser, Produkter och villkor).

Bakgrund

De regionala kollektivtrafikmyndigheterna i Gävleborg, Dalarna, Örebro och Västmanland, (i ärendet benämnda RKM), är gemensamma ägare av Tåg i Bergslagen. I Västmanland omfattas Tåg i Bergslagens trafiksystem av sträckan Västerås-Fagersta och vidare mot Ludvika (den så kallade Bergslagspendeln).

I samband med tidtabellsskiftet i december 2023 (T24) förändras avtalsformen från tjänstekoncession till bruttoavtal. Som följd av detta flyttas ansvaret för bland annat biljettförsäljning, prissättning och produktsortiment från operatören till beställaren.

Med anledning av det förändrade ansvaret har under sommaren och hösten 2022 ett arbete genomförts av Tåg i Bergslagen och ägarrepresentanter med att ta fram förslag till resevillkor, produkter och priser för Tåg i Bergslagen under arbetsnamnet Bergslagstaxan att gälla från och med december 2023 i samband med tidtabellsskiftet. Förslaget ska beslutas av samtliga berörda ägarregioner. Tåg i Bergslagens styrelse har vid styrelsemöte 2022-11-18 samt 2022-12-14 beslutat att rekommendera ägarregionerna att godkänna förslaget.

Sammanfattning av principer för Bergslagstaxan

Den föreslagna prissättningen av Bergslagstaxan innebär för enkelbiljetter en relationsbaserad prissättning "station till station", där priset i grunden styrs av avståndet för en given färdväg. Därutöver föreslås ett golvpris.

Utöver enkelbiljetter omfattar Bergslagstaxan försäljning av periodbiljett som omfattar samtliga avgångar med Tåg i Bergslagen oavsett sträcka.

Biljetterna i Bergslagstaxan föreslås säljas till helt respektive reducerat pris. Reducerat pris skall gälla för följande resenärskategorier:

- Ungdom som ej fyllt 20 år
- Student med minst 50 % studietakt

Rabattnivå för reducerat prisnivå föreslås vara 25 % för samtliga biljettprodukter. Avrundningseffekter exkluderade.

Två barn, 0-6 år, reser alltid avgiftsfritt i sällskap med resenär med giltig biljett oavsett biljettutställare eller biljettyp. Därutöver föreslås ett familjeerbjudande gälla där två barn upp till och med 12 år reser avgiftsfritt på Tåg i Bergslagen i sällskap med resenär med giltig biljett ur Tåg i Bergslagens biljettsortiment.

Respektive ägarregion har enligt förslaget möjlighet att upprätta avtal med Tåg i Bergslagen gällande giltighet för respektive RKM:s egna biljettsortiment att gälla på Tåg i Bergslagen. Därutöver föreslås respektive ägarregion kunna fatta beslut om avsteg från Bergslagstaxans prissättning inom dess respektive trafikområde.

Beslut om avvikelse Region Västmanland

Kollektivtrafikförvaltningen Region Västmanland avser att fatta särskilda överenskommelser mellan Region Västmanland och Tåg i Bergslagen att VL:s produktsortiment ska vara giltigt inom Västmanlands län.

För Tåg i Bergslagens biljettprodukter, som säljs av Tåg i Bergslagen eller dess återförsäljare, föreslås Region Västmanland anpassa enkelbiljettspris för vuxen att likställas med motsvarande pris för VL enkelbiljett län på sträckan Fagersta Norra – Västerås C.

Kollektivtrafiknämndens förslag till fullmäktiges beslut

1. Övergripande resevillkor, produkter och priser fastställs i enlighet med redovisat förslag under förutsättning att Region Örebro län, Region Dalarna, Region Västmanland och Region Gävleborg fattar likalydande beslut.
2. Därutöver godkänns föreslagna avvikelser från Bergslagstaxan inom Västmanlands län i enlighet med detta ärende.
3. Tåg i Bergslagens styrelse har rätt att en gång per tidtabellsår, efter beredning med ägarlänen, besluta om prisjustering avseende Tåg i Bergslagens produktsortiment vilket innebär en prisförändring för enskilda relationer upp till max 5 procent med hänsyn till den allmänna prisutvecklingen (med stöd utifrån förändring av konsumentprisindex).
4. Tåg i Bergslagen får genomföra marknadsaktiviteter och kampanjer för att öka attraktiviteten i trafiksystemet. Tåg i Bergslagen får mandat att rabattera biljetter upp till 100 % under max 30 dagar.

§ 18 Aktieköp i Samtrafiken i Sverige AB

KTM230015

Detta ärende redogör för förslag att Tåg i Bergslagen blir delägare i Samtrafiken i Sverige AB.

Bakgrund

De regionala kollektivtrafikmyndigheterna i Gävleborg, Dalarna, Örebro och Västmanland, är gemensamma ägare av Tåg i Bergslagen.

Samtrafiken i Sverige AB bedriver en branschgemensam utvecklingsverksamhet inom områden som är strategiskt viktiga för att öka det kollektiva resandet och dess marknadsandel. Bolagets syfte är att genom samverkan mellan ägarföretag och övriga trafikföretag knyta ihop kollektivtrafiken och på affärsmässiga grunder utveckla och erbjuda produkter och tjänster till trafikföretag och resenärer.

Tåg i Bergslagens samtliga ägarregioner är delägare i Samtrafiken i Sverige AB.

Sammanfattning

Vid styrelsen sammanträde den 14 december 2022 beslutades att Tåg i Bergslagen ska ingå partneravtal med Samtrafiken i Sverige AB. Detta genomförs under våren 2023 då det nya partneravtalet SPA-11 är på plats.

I samband med tidtabellsskiftet i december 2023 (T24) förändras avtalsformen från tjänstekoncession till bruttoavtal. Som följd av detta flyttas ansvaret för bland annat biljettförsäljning, prissättning och produktsortiment från operatören till beställaren.

Inför den nya affärsmodellen hos Tåg i Bergslagen är bedömningen att det även är nödvändigt för Tåg i Bergslagen att bli delägare i Samtrafiken i Sverige AB. Som aktieägare i Samtrafiken i Sverige AB kan Tåg i Bergslagen ta aktiv del i Samtrafiken i Sverige AB:s arbete.

Kollektivtrafiknämndens förslag till fullmäktiges beslut

1. Region Västmanland ger i uppdrag åt Tåg i Bergslagen AB att bli delägare i Samtrafiken i Sverige AB genom att köpa 30 aktier i Samtrafiken i Sverige AB till en total kostnad av 60 000 kronor, under förutsättning att likalydande beslut tas i regionfullmäktige i Region Dalarna, Region Västmanland, Region Örebro län och Region Gävleborg.

§ 19 Intäkts- och underskottsfördelning för Tåg i Bergslagen AB

KTM230016

Detta ärende redogör för förslag till uppdatering av bilaga till aktieägaravtal för Tåg i Bergslagen gällande fördelning av biljettintäkter och underskott för Tåg i Bergslagen AB.

Bakgrund

De regionala kollektivtrafikmyndigheterna i Gävleborg, Dalarna, Örebro och Västmanland, (i ärendet benämnda RKM), är gemensamma ägare av Tåg i Bergslagen.

I samband med tidtabellsskiftet i december 2023 (T24) förändras avtalsformen från tjänstekoncession till bruttoavtal. Som följd av detta flyttas ansvaret för bland annat biljettförsäljning, prissättning och produktsortiment från operatören till beställaren. Konsekvensen är att biljettintäkter som tidigare tillfallit den upphandlade trafikutövaren från T24 istället kommer tillfalla Tåg i Bergslagen.

Med anledning av det förändrade ansvaret har ett arbete genomförts under ledning av Region Västmanland med stöd av Tåg i Bergslagen och ägarrepresentanter att se över huruvida nuvarande underskottsfördelning bör uppdateras och i sådana fall ge förslag på vilket sätt att gälla från och med december 2023 i samband med tidtabellsskiftet.

Beskrivning av underskottsfördelning Tåg i Bergslagen

I nuvarande underskottsfördelning finns tre fördelningskomponenter där Tåg i Bergslagens underskott hanteras genom 1) ersättning för RKM resor, 2) kostnader för dimensionerande fordon och 3) antal km och tågstopp inom respektive län.

Med punkt 1 avses resor som görs med de biljetter som ställs ut av respektive RKM (i Västmanland resor med VL 30-dagar och skolkort). För detta ersätts trafikutövaren

med drygt 30 kr per resa. Det underskott som återstår för Tåg i Bergslagen efter punkt 1 och 2 fördelas mellan ägarna utifrån trafikproduktion (km) och antal stopp.

Sammanfattning av förslag

I arbetet har det konsekvensbeskrivits effekter att fortsätta med nuvarande underskottsfördelning samt att återföra intäkter helt eller delvis till ägarlän. Utifrån arbetet är rekommendationen från ägarrepresentanter att lägga till en komponent som hanterar intäktsfördelning.

Intäkterna från biljettförsäljningen föreslås delas upp i en del som gäller försäljning från relationer inom respektive län (inomlänsintäkter) från vilka intäkterna tillfaller berörd ägarregion medan övriga biljettintäkter tillfaller Tåg i Bergslagen och räknas av från det underskott som fördelas mellan ägarna.

Som följd av att inomlänsintäkter föreslås tillfalla respektive ägarlän kan nuvarande komponent med ersättning för RKM-resor (punkt 1 ovan) utgå från avtalet.

Förslaget innebär att bilaga 1 till aktiägaravtalet (Fördelning av underskott i Tåg i Bergslagen) uppdateras genom att även hantera fördelning av intäkter enligt följande punkter:

1. Inomlänsintäkter - Biljettintäkter från Tåg i Bergslagens biljettprodukter, som säljs av Tåg i Bergslagen eller dess återförsäljare, för relationer där resan helt sker inom ett ägarlän tillfaller berörd ägare.
2. Övriga biljettintäkter – Resterande biljettintäkter (som inte omfattas av punkt 1) från Tåg i Bergslagens biljettprodukter, som säljs av Tåg i Bergslagen eller dess återförsäljare, tillfaller Tåg i Bergslagen och räknas av från underskottet.

Nuvarande punkt 1 Periodbiljetter utgår som följd av förslaget.

Förslaget förväntas bidra till att ge ägarregionerna incitament att öka resandet med Tåg i Bergslagen och att i större utsträckning integrera Tåg i Bergslagens trafik som en del av det lokala trafiksystemet.

Kostnader och finansiering

Region Västmanlands andel av underskottet förväntas öka något som följd av förslaget jämfört med nuvarande modell för underskottsfördelning.

Kostnadsökningen bedöms i huvudsak kunna hanteras genom ökade biljettintäkter samt effektivisering som följd av överflyttning av resande från buss till tåg.

Kollektivtrafiknämndens förslag till fullmäktiges beslut

1. Redovisat förslag till ny intäkts och underskottsfördelning för Tåg i Bergslagen AB godkänns under förutsättning att övriga delägare fattar likalydande beslut.

§ 20 Motion Regionalt resande med kollektivtrafiken på samma villkor i hela Västmanland

RV220324

Pratima Åslund (V) föreslår i en motion inkommen 2022-04-21

- att prissystemet ska inkludera även tågresande för regionala resor med länsbiljett i Västmanland, samt

- att länsbiljetter för enkelbiljetter och 10-kort ska ge möjlighet att på samma sätt som 30 dagarskortet resa med både buss och tåg.

Fullmäktiges presidium har överlämnat motionen till kollektivtrafiknämnden för yttrande, 2022-06-14 § 76 a.

Kollektivtrafiknämndens yttrande

Tågtrafiken i Region Västmanland utförs av tre bolag. Mälardalstrafik AB, Tåg i Bergslagen, samt SJ, som bedriver trafiken mot Stockholm och Örebro genom Mälarbanan på kommersiell basis.

Arbetet för gemensamma produkter kräver bland annat att affärsmodellen för utförandet av trafiken med tågtrafikbolagen ska vara anpassad och att systemstöd i form av biljettsystem, valideringssystem, kontrollsystem osv finns tillgängliga för att möjliggöra och stödja utvecklingen.

Kollektivtrafikförvaltningen har under en längre tid arbetat för att samtliga VL produkter ska gälla i alla trafikslag (tåg och buss) för resor inom regionen. Detta för att kunna erbjuda ett enhetligt produktpaket till resenärerna som är lätt att marknadsföra och förstå, som i sin tur ska leda till en hållbar utveckling av samhället genom utveckling av den allmänna kollektivtrafiken.

Förutsättningar för att ha giltighet med samtliga produkter är till stor del på plats eller under bearbetning. Affärsmodellen i Mälardalstrafik är anpassad till giltighet av regionens biljetter, Tåg i Bergslagens avtal som träder i kraft från T24 tillsammans med beslut om Bergslagstaxa ger denna möjlighet. Avtal och ersättningsmodell för utförande i tågtrafiken är en av de viktigaste förutsättningarna som är anpassad och möjliggör ett införande. Dessutom pågår förhandlingar med SJ för att träffa en överenskommelse med syfte att även den kommersiella trafiken som passerar Västmanland ska omfattas av giltigheten.

Även systemförutsättningar som tex biljettsystem, validering och kontrollsystem behöver vara anpassade till förändringen. Kollektivtrafikförvaltningen arbetar med anpassning av förutsättningar på kort och lång sikt. Funktionaliteten som ska möjliggöra giltighet på alla trafikslag är en viktig del av vår upphandling av biljettsystem, som är Kollektivtrafiknämnden fattat beslut om att inleda.

Upphandlingen kommer att genomföras under år 2023 och lanseringsarbetet ska vara klart under år 2024. Förvaltningen kommer under tiden arbeta med att anpassa resevillkor och avtalen med berörda parter för att samtliga VL produkter ska vara giltiga för resor inom Region Västmanland.

Giltighet av hela produktportföljen i hela trafiksystemet inom regionen är även en viktig förutsättning för att Kollektivtrafikförvaltningen ska kunna arbeta med effektivisering av trafiksystemet och balansen mellan olika trafikslag. Det är av vikt att i möjligaste mån genomföra denna förändring i hela vårt trafiksystem samtidigt. Detta för att undvika förvirring och för att ha en enkel modell som går att kommunicera med våra resenärer. En modell som samtidigt är lätt att förstå och att

vi tar första steget samtidig som vi kan effektivisera trafiksystemet och harmonisera den kapacitet som vi erbjuder inom buss och tågtrafik.

I ärendet yrkar

Pratima Åslund (V) yrkar bifall till motionen.

Beslutsgång

Ordföranden ställer Pratima Åslunds yrkande mot beredningens förslag och finner att nämnden beslutar enligt beredningens förslag.

Kollektivtrafiknämndens förslag till fullmäktiges beslut

1. Motionen anses besvarad.

Reservation

Pratima Åslund (V) reserverar sig till förmån för sitt yrkande.

§ 21 Övriga frågor

Inga övriga frågor framställs.

Vid protokollet

Elin Hellström, mötessekreterare

Justerat 2023-03-01

Jenny Landernäs
Ordförande

Sven Fallgren
Justerare

Att justeringen tillkännagivits på regionens anslagstavla
2023-03-02 intygas:

Elin Hellström